

Tele van az erdő hóval

Az erdő nemcsak fák sűrű csoportja, hanem ősi jelkép is. Réges-régen az ember lakta helyek körül szinte mindenhol volt erdő, amiben el lehetett tévedni, és ezer veszély leselkedett a vándorra. Az emberi képzelet benépesítette az erdő világát, nevezték vadonnak, és a sok fa miatt rengetegnek is.

A pogány magyarok szent ligeteket alakítottak ki, ahol ünnepekkor áldozatokat mutattak be isteneiknek. A fiatal legények beavatási szertartását is az erdőben tartották. Mielőtt a felnőttek közé fogadták őket, egy időre az erdőbe kellett vonulniuk, és a természet erőit, a vadak szokásait megismerve egyedül gondoskodtak magukról. Ha a kitűzött idő elteltével épségben visszatértek, megkapták a felnőtt férfiak megillető övet és jogot, hogy a közösség

döntéseiben részt vegyenek.

A kereszténység elterjedése után üldözték a pogány vallás gyakorlóit, ezért akik nem vették fel a kereszténységet, a nehezen megközelíthető erdők mélyén alakították ki áldozati oltáraikat. Az erdő később befogadta a keresztény remeteket és szenteket is, akik a világ elől menekültek. Kolostorokat, zárdákat emeltek az erdő rejtekében. A pilisi erdőségben alapította Boldog Özséb a pálos rendet, ott rakta le a kolostor alapjait.

A honfoglalás idején a Kárpát-medencét még sűrű erdőség borította. Az erdők később királyi és egyházi tulajdonba kerültek, és nagy területen kivágták a fákat, hogy a földet megműveljék. Néhol úgy elfogytak a fákat, hogy magról kellett újabb erdőt telepíteni. Eresztvénynek, tilalmasnak nevezték ezeket a telepített erdőket, onnan tilos volt a fákat

kivágni. Erdővédő törvényekkel igyekeztek megfékezni a pusztítást, ami az egész Kárpát-medence biológiai egyensúlyát fenyegette. Az erdő kivágásával nemcsak a fák pusztulnak el, nemcsak a vadak, madarak, az élőlények, növények, virágok sokasága tűnik el, halálos sebet kap a tágasabb környezet is.

Az erdőt a Föld hajának is nevezték. A néphit szerint, ha a boszorkányok titkát a lucaszékről kileső embernek menekülnie kellett a felbőszült banyák elől, elég volt egy fésűt a háta mögé dobni, és az nyomban olyan sűrű erdővé változott, hogy a boszorkányok sem tudtak áthatolni rajta.

A mesékben, legendákban titokzatos lények, tündérek, varázslók, szellemek, táltosok népesítették be az erdőt. Ott lakott az Erdőkirály, a vad öreg, aki a fákra és vadakra vigyázott. Ott élt a hosszú hajú, hosszú körmű erdei leány, aki gyakran tévútra vezette az őt követő vándorokat, és soha többé nem találtak haza. Egy régi szólás szerint, ha valaki „erdőbe küld” egy másik embert, azzal letéríti a helyes útról, esetleg a halálát kívánja.

A mesékben az erdő közepén áll a Világfa, melynek hetedik szintjén arany palota csillog körülötte arany erdővel, ahová aranyszörű paripán ugrat fel a mesehős. Ott mérköztek meg egymással a táltosok, ott volt az alvilág bejárata, ahol a sárkányok közlekedtek, zsákmányukat cipelve a két világ határán.

Bár a népdalok legtöbbször a zöldellő, virágzó erdőről szólnak, az alábbi magyarszentmártoni dalszöveg a téli erdő sötétjét festi le:

Tele van az erdő hóval;
Sok bajom van a fakóval;
Söpped jobbra, söpped balra;
Mikor érünk az udvarra?

Valahun egy varjú károg;
Ide s tova botorkálok.
Sír a lovam, sírok magam;
Az haragnak napja ma van.

PÁNTI IRÉN